

ความคิดทางการเมือง
ประชาธิปไตย

ตามแนวคิดสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(ป.อ.ปยุตฺโต)

โดย

รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความคิดทางการเมืองประชาธิปไตย ตามแนวคิดพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต)

รศ.ดร.สุสวลา สุขะพรหม

ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา, รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระศรีคัมภีร์ญาณ, รศ.ดร.

พระสุธีธรรมมานูวัตร, ผศ.ดร.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร.

พระราชวรเมธี, ดร.

พระราชสิทธิมนี, ดร.

พระครูปริมาณูรักษ์, รศ.ดร.

พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ : รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา

แบบปก : รูปเล่ม ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธธา

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

11-17 ถ.มหาราช ท่าพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๑ ๘๘๙๒, ๐ ๒๒๒๓ ๕๖๒๓ โทรสาร ๐ ๒๒๒๓ ๕๖๒๓

สำนักงานวังน้อย

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๓๕ ๒๔๘ ๐๐๐ ต่อ ๘๗๗๙

คำนำ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(๕)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความคิดทางการเมืองประชาธิปไตย	๑
ตามแนวคิดพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต)	
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนา	๕
นิยามของประชาธิปไตย	๑๐
เสียงข้างมากในประชาธิปไตย	๑๗
รัฐในระบอบประชาธิปไตยกับพระพุทธศาสนา	๒๓
สิทธิและเสรีภาพในประชาธิปไตย	๒๙
การศึกษากับประชาธิปไตย	๓๓
ธรรมาธิปไตย : แกนจริยธรรมของประชาธิปไตย	๓๙
ธรรมนิตศน์ต่อระบอบประชาธิปไตย	๔๕
บทสรุป	๕๑

(b)

หนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่ง^๒ สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดในระบอบประชาธิปไตยของไทยก็คือการเลือกตั้งที่ยังมีสภาพเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้ เพราะเมื่อดูจากอดีตของการเลือกตั้งก่อนปี ๒๕๔๔ จะพบข้อเท็จจริงว่ามีการใช้วิธีการที่ไม่สุจริต ไม่โปร่งใส มีการใช้อำนาจเงินเข้ามาเป็นตัวกำหนด ทำให้ระบบการเมืองของไทยพิกลพิการ ดังที่เคยเป็นมาในอดีตนี้เป็นเพียงเรื่องตัวอย่างไม่มีตัวอย่างที่ดีให้เห็นว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ประเทศไทยใช้อยู่ ยังไม่มีความสมบูรณ์ดังที่ควรจะเป็น

เมื่อกล่าวเฉพาะกรณีเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจของไทยล่าสุดเมื่อปีพ.ศ.๒๕๔๐ ยิ่งทำให้มองเห็นชัดว่าระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย เพราะเหตุไรจึงทำให้เกิด ปัญหาในบ้านเมืองได้ และคำถามที่เจ็บปวดสำหรับนักนิยมประชาธิปไตยก็คือว่า เป็นเพราะระบบประชาธิปไตยมือใครยาวสาวได้สาวเอาหรือเปล่าที่ทำให้ไทยต้องประสบวิกฤตในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนไทยทั้งชาติ โดยเมื่อเกิดกรณีดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอว่า ประเทศไทยถึงเวลาแล้วที่จะต้องมาทบทวนรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เคยใช้ปฏิบัติกันมา เพราะความล้มเหลวที่ผ่านมาเป็นเครื่องยืนยันในเรื่องนี้

นักวิชาการจึงเสนอทางออกร่วมกันว่าแต่ละไทยยังคงต้องปกครอง ด้วยระบอบประชาธิปไตยต่อไป เพราะถือว่าเป็นการปกครองที่ทั่วโลกยอมรับว่าเป็นการปกครองที่แม้มิใช่การปกครองที่ดีที่สุด แต่ก็เป็นการปกครองที่เลวร้ายที่สุดแต่การปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยสถานเดียวยังไม่เพียงพอ ควรที่จะมีหลักการปกครองอื่นมาผสมผสานด้วย

หลักที่ว่านั้น บ้างก็เรียกธรรมรัฐก็มี ธรรมาภิบาลก็มี หรือในภาคราชการไทยเรียกเวลานี้ว่าหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตรงกับที่โลกตะวันตกใช้คำว่า “Good Governance” นั่นเอง ซึ่งเมื่อจะดูความหมายที่นักวิชาการพูดถึงกันแล้วให้สรุปก็คือการปกครองด้วยประชาธิปไตย ที่ต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ความชอบธรรม ความเป็นธรรมและความดีงามเป็นส่วนสำคัญในการปกครองด้วย^๓ อาจกล่าวได้ว่านี่แหละสอดคล้องกับหลักธรรมาธิปไตย (ธัมมาธิปไตย) ทางพระพุทธศาสนานั้นเองที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้นำเสนอต่อสาธารณชนเสมอว่า ธรรมาธิปไตยจะเป็นแกนจริยธรรมของประชาธิปไตย เพราะธรรมาธิปไตยจะเป็นรากฐานทำให้ประชาธิปไตยได้บรรลุภารกิจของหลักการปกครองที่นำมาใช้เป็นประโยชน์ก่อให้เกิดสันติสุขและความผาสุกที่แท้จริงของชาวโลกและสังคมไทย ได้ตลอดไป

**พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)
ปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนา**

พุทธธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์

ปยุตฺโต

(ธรรมทาน-ให้เปล่า)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) เป็นพระนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ที่มีมุมมองต่อการแก้ไขปัญหาสังคม โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน พระธรรมปิฎกได้ให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยอย่างใกล้ชิด เห็นได้จากผลงานทางวิชาการทั้งในรูปแบบของงานนิพนธ์ การแสดงปาฐกถา และบรรยายธรรม ในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นการผสมผสานแนวความคิดทางพระพุทธศาสนา ที่จะนำมาประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่ในการนำผลแก้ไขปัญหาสังคมไทยที่เกิดขึ้น เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

พระธรรมปิฎก มีพื้นเพเดิมเป็นชาวอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อได้บวชเรียนภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนาแล้ว ได้สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดของคณะสงฆ์คือ เปรียญธรรม ๙ ประโยค และสำเร็จการศึกษาเป็นพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) เกียรตินิยม อันดับ ๑ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ในสมัยนั้น) และต่อมามีตำแหน่งปกครองทางคณะสงฆ์เป็นเจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ กรุงเทพมหานคร และได้เป็นอาจารย์สอนประจำ พร้อมทั้งเป็นผู้บริหารระดับสูง ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอีกด้วยซึ่งในระหว่างที่ทำหน้าที่ทั้งสองอย่างดังกล่าว พระธรรมปิฎก ได้ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งทางการบริหารของคณะสงฆ์ เพื่อไปทำหน้าที่ในแวดวงวิชาการ คือ งานเผยแผ่ธรรมะแก่สังคมโลกเป็นส่วนรวม^๕

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๗) พระธรรมปิฎกเมื่อได้ย้ายไปอยู่วัดที่ สร้างใหม่ คือ วัดญาณเวศกวัน ที่มีผู้สร้างถวายและมีการจัดระเบียบวัดเสร็จสิ้นสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว คณะสงฆ์จึงได้แต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวันตราบเท่าทุกวันนี้ แม้จะดำรงตำแหน่ง

ทางคณะสงฆ์อยู่ พระธรรมปิฎกก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนนี้อย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากผลงานทางวิชาการที่มีการตีพิมพ์แล้วร่วม ๒๐๐ เรื่อง ซึ่งนับว่ามากที่สุดกว่าบุคคลใดๆ ที่ผลิตผลงานทางวิชาการในประเทศนี้

แน่นอนทีเดียว ผลงานทางวิชาการที่ล้ำค่าของพระธรรมปิฎกมีมากเล่ม แต่เล่มที่สังคมยอมรับว่าเป็นผลงานทางวิชาการที่ยอดเยี่ยม นั่นก็คือ "พุทธธรรม" ซึ่งเป็นการประมวลสาระสำคัญของพระพุทธศาสนาจากหลักฐานของพระพุทธศาสนาโดยตรง จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์อื่นๆ กว่า ๑๐๐ เล่ม โดยการนำเสนออย่างเป็นระบบ ทันสมัย อ่านเข้าใจง่าย และสามารถสืบค้นคว้าต่อไปได้ง่ายอีกด้วย^๕

เกียรติคุณของพระธรรมปิฎก มิใช่มีเพียงเฉพาะงานทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ มีจริยวัตรและปฏิบัติทางตรงามยิ่งนัก สมดังที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชได้ ประทานวรมโหฬารในคราวที่กระทรวงศึกษาธิการในนามของรัฐบาลจัดงานเชิดชูเกียรติและแสดงมุทิตาจิต ที่พระธรรมปิฎกได้รับการถวายรางวัลการศึกษา เพื่อสันติภาพ จากองค์การยูเนสโก ความตอนหนึ่งว่า "...ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก หรือท่านเจ้าคุณประยุทธ์ ของเรา ท่านเป็นผู้สร้างเกียรติยศชื่อเสียงให้แก่เราให้แก่ประเทศชาติของเรา ให้แก่คณะสงฆ์ของเราอย่างมากมาย ที่จริงก่อนที่องค์กรการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจะถวายรางวัลการศึกษาหรือสันติภาพ ท่านเจ้าคุณท่านก็เป็นผู้มีชื่อเสียง เกียรติยศของคนไทย ของไทย ของพระสงฆ์ไทยอยู่ตลอดมาแล้ว เพราะท่านเป็นคนดีจริง เป็นพระดีจริง ผู้ที่รู้จักท่านหรือไม่ได้ยินกิตติศัพท์ชื่อเสียงของท่าน นิยมยกย่อง สรรเสริญเป็นอันมาก..."^๖

ผลงานทางวิชาการของพระธรรมปิฎกที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความ
คิดทางการเมือง เท่าที่ผู้เขียนศึกษาและค้นคว้ามีจำนวนมากเล่มด้วยกัน
ดังตัวอย่างเช่น

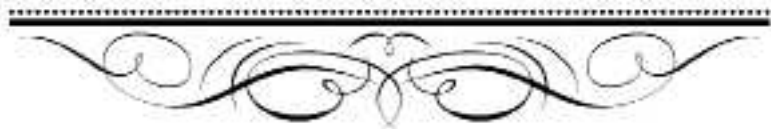
๑. รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง
๒. การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย
๓. มองให้ลึก นึกให้ไกล :
ข้อคิดจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕
๔. กระบวนการเรียนรู้หรือพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย
๕. เราจะกู้แผ่นดินกันอย่างไร
๖. ธรรมกับไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน
๗. สิทธิมนุษยชน : สร้างสันติสุขหรือสลายสังคม
๘. สลายความขัดแย้ง นิติศาสตร์-รัฐศาสตร์-
เศรษฐศาสตร์ แนวพุทธ
๙. นิติศาสตร์แนวพุทธ
๑๐. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย

นินยามของประชาธิปไตย

คุณภาพของประชาธิปไตย
อยู่ที่คุณภาพของประชาชน
คุณภาพของประชาชนขึ้นต่ออะไร
ก็ขึ้นต่อการศึกษา

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ประชาธิปไตย แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งคำนี้มาจากคำว่า Demokration ในภาษากรีก แปลว่า การปกครองของประชาชน ดังที่อดีตนายกรัฐมนตรี ลินคอนของสหรัฐอเมริกาเคยกล่าวไว้ เป็นเสมือนคำคมว่า "รัฐบาลประชาธิปไตย คือ รัฐบาลของประชาชน เพื่อประชาชน และโดยประชาชน" ซึ่งหมายถึงระบบการปกครองตามอุดมคติระบบหนึ่ง ที่รัฐบาลในระบบประชาธิปไตยจะให้โอกาสอันเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิต การแสวงหา ความสุข เป็นต้น^๗

นอกจากนี้ "ประชาธิปไตย" คำนี้ใช้ใน ๓ ความหมายใหญ่ๆ ซึ่งถ้ากำหนดเป็น วงกรอบหรือฐานะใหญ่ๆ ได้ ๓ ฐานะด้วยกัน ซึ่งได้แก่

- ๑) เชิงความคิด
- ๒) รูปแบบการ ปกครอง และ
- ๓) วิถีชีวิต โดยมีคำอธิบายเพิ่มเติมโดยสังเขปคือ

๑. ในฐานะเป็นปรัชญา (Philosophy)

ทฤษฎีหรืออุดมการณ์ทางการเมือง ประชาธิปไตยในความหมายนี้ มุ่งเน้นไปในเรื่องของความคิด เป็นสภาพทางมโนกรรมทั้งของผู้นำและคนทั่วไป คือ ทั้งของผู้บริหารประเทศ และ พลเมืองทั่วไป

๒. ในฐานะเป็นรูปแบบการปกครอง (Forms of Government) เป็นการพิจารณาประชาธิปไตยในเชิงโครงสร้างของรัฐบาลแบบประชาธิปไตย เช่น เป็นระบบรัฐสภา เป็นระบบประธานาธิบดี

พระธรรมปิฎกได้นิยามคำว่า ประชาธิปไตยไว้อย่างน่าฟังยิ่งว่า เมื่อพูดถึงประชาธิปไตย ถ้ากล่าวถึงความหมาย มีวิธีพูดง่ายๆ อย่างหนึ่งคือ ยกเอาวาทะของประธานาธิบดี ลินคอล์น มาอ้าง เพราะคนชอบ และรู้จักกันมาก คือวาทะที่ว่า "ประชาธิปไตยเป็นการ ปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน" วาทะนี้คนจำได้แม่น เวลาพูดกัน คนมักมองความหมายในแง่ของความรู้สึกตื่นเต้นว่า ตนเองจะได้ เช่น จะได้สิทธิได้อำนาจ หรือ ได้ความเป็นใหญ่ในการที่จะเป็นผู้ปกครอง แต่อีกแง่หนึ่งที่ไม่ค่อยได้มองคือ "ความรับผิดชอบ"

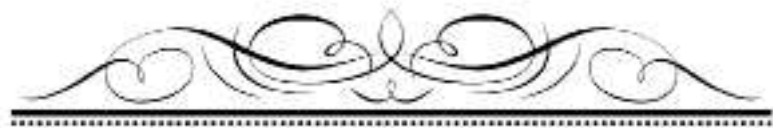
ดังนั้น จากวาทะลินคอล์นนั่น พระธรรมปิฎกมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั้น เป็นการเตือนให้รู้สึกตัวด้วยว่า คุณภาพของประชาธิปไตย อยู่ที่คุณภาพของประชาชน เพราะว่า โดยปกติ คุณภาพของการปกครอง ย่อมขึ้นต่อคุณของผู้ปกครองเป็นสำคัญ ด้วยว่าในสมัยก่อนการ ปกครอง อยู่ในกำมือของผู้ปกครองโดยตรง คุณภาพของประชาธิปไตย ก็วัดได้จากผู้ปกครองนั่นเอง แต่ในสมัยนี้ ในเมื่อประชาชนมาเป็นผู้ปกครอง บ้านเมืองจะเป็นอย่างไร ประชาธิปไตยจะมีคุณภาพแค่ไหน ก็อยู่ที่คุณภาพของประชาชนเป็นสำคัญ^๙

จึงกล่าวสรุปได้ว่า พระธรรมปิฎกได้นิยามประชาธิปไตยโดยให้ความสำคัญในแง่ คุณภาพของประชาธิปไตยเป็นหลัก โดยเน้นว่า

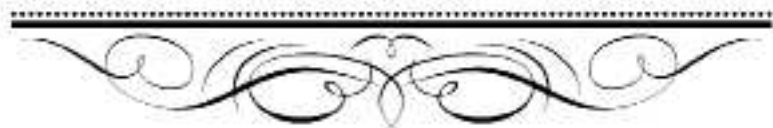
"ถ้าประชาชนมีคุณภาพดี ประชาธิปไตยก็มีคุณภาพดีด้วย ถ้าประชาชนมีคุณภาพต่ำ ประชาธิปไตยก็จะเป็นประชาธิปไตยอย่างเลวด้วย เพราะว่า คุณภาพของประชาธิปไตย ขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน แล้วคุณภาพของประชาชนขึ้นต่ออะไร ก็ขึ้นต่อการศึกษา"^{๑๐}

เสียงข้างมากในประชาธิปไตย

เราเอาเสียงข้างมาก
 มาตัดสินความต้องการได้
 เสียงข้างมากตัดสินความจริงไม่ได้

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)

ความเข้าใจของคนไทยทั่วไปที่มีต่อภาพลักษณ์ของประชาธิปไตย นั้น ก็คือ ในสังคมของคนหมู่มาก ต่างคนก็ต่างมีความต้องการที่ต่าง กันออกไป เกณฑ์ตัดสินอำนาจสูงสุดของความดีหรือความประสงค์ ของคนในระบอบนี้ก็คือ เสียงข้างมากของประชาชนนั่นเอง พระธรรมปิฎก เห็นว่า การตัดสินใจเช่นว่านี้ เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะหากตัดสินถูกก็ดี ไป ถ้าตัดสินผิดก็อาจเกิดความเสื่อมความพินาศทุกอย่างทุกประการ การ ที่จะตัดสินใจผิดหรือตัดสินใจถูก ก็อยู่ที่ความเป็นคนดี มีปัญญา คือ มี คุณธรรม และมีความรู้ความเข้าใจ เฉลียวฉลาด สามารถในการคิด เป็นต้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ประชาชนควรจะมี ถ้าประชาชน เป็นคนดี ตั้งใจดี มีความรู้ความเข้าใจ มีปัญญาชัดเจน คิดเป็น มองเห็นความจริง ก็ตัดสินใจ ได้ถูกต้อง^{๑๑}

ดังนั้น จากแนวคิดเรื่องดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นได้ว่า ประชาธิปไตย จะดี ก็อยู่ที่ประชาชน ที่เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจนั้นว่า จะต้องเป็นคนดีและมีปัญญา โดยที่ว่า ประชาชนเป็นใหญ่ มีอำนาจตัดสินใจนี้ การตัดสินใจที่ว่า นั้น วินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ในเรื่องนี้พระธรรมปิฎกให้ข้อสังเกต ไว้ ๒ ประการด้วยกันคือ

๑. ถ้าคนส่วนใหญ่เป็นคนโง่ เสียงข้างมากที่วินิจฉัยก็จะเป็นการ ตัดสินใจเลือกอย่าง โง่ๆ หรือแม้แต่เลือกไปตามที่ถูกเขาหลอกล่อ ทำให้ผิดพลาดเสียหาย แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เป็นคนดี มีปัญญา ก็จะได้เสียงข้างมากที่ ตัดสินใจเลือกได้ถูกต้อง บังเกิดผลดี จึงต้องให้ประชาชนมีการศึกษา หรือ จะได้เสียงข้างมากที่ตัดสินใจอย่างผู้มีปัญญา

๒. ความจริงของสิ่งทั้งหลายย่อมเป็นอย่างที่มันเป็น มันย่อมไม่เป็น ไปตามการบอก การสั่ง การลงคะแนนเสียง หรือตามความต้องการของคน ดังนั้น คนจะไปตัดสินความจริง ไม่ได้ แต่เป็นหน้าที่ของคนเองที่จะต้อง

๑. ให้เสียงข้างมากที่จะใช้วินัจฉัย เกิดจากการตัดสินใจของคนที่เป็นบัณฑิต คือ คนดีมีสติปัญญา

๒. ให้การตัดสินใจของคนที่เกิดจากความต้องการที่มาประสานกับปัญญาที่รู้ และให้เลือกเอาสิ่งที่ถูกต้องดีงามจริงแท้ และเป็นประโยชน์แท้จริง

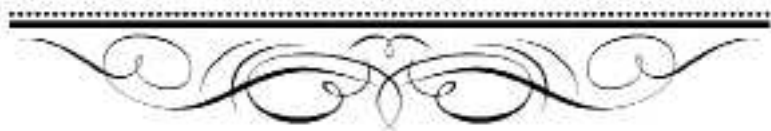
เมื่อพิจารณาจากแนวคิดเรื่องเสียงข้างมาก ในประชาธิปไตยตามแนวของพระธรรมปิฎก จึงเห็นได้ชัดว่า สังคมไทยเป็นสังคมแห่งวิถีพุทธ ดังนั้น ระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงควร ที่นำแนวคิดในเรื่องของการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก ตามแนวของพระธรรมปิฎกมาประยุกต์ใช้ ก็จะทำให้ระบบการเมืองไทย ได้เสียงข้างมากที่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของระบอบประชาธิปไตย ที่แน่นอน กล่าวคือ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของสังคมไทยโดยรวมนั่นเอง

**รัฐในระบบประชาธิปไตย
กับพระพุทธศาสนา**

ผู้ปกครองที่ดี
 ย่อมเป็นผู้ไฝ่ธรรม
 แสวงหาธรรมและเป็นผู้เชิดชูธรรม

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจ อันดี และความสมานฉันท์ระหว่าง ศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งการสนับสนุนการนำหลักธรรมของ ศาสนามา ใช้เพื่อส่งเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๑๔} เรื่อง ดังกล่าวนี้ พระธรรมปิฎกได้แสดงทัศนะให้เห็นว่า โดยหลักการแล้ว การที่ รัฐสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนานั้น สรุปได้ ๒ ลักษณะด้วยกันคือ

๑. เป็นความสัมพันธ์เชิงหน้าที่เกี่ยวกับธรรม หรือหน้าที่ต่อธรรม คือ รัฐโดยเฉพาะผู้ปกครองที่ดี ย่อมเป็นผู้ไฝ่ธรรม แสวงหาธรรม และเป็น ผู้เชิดชูธรรม พระสงฆ์ หรือทางฝ่ายศาสนานั้น เป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งธรรม เป็นผู้ เผยแผ่ และสืบต่อ สืบทอดธรรมให้ดำรงอยู่ในโลก ในสังคม เพราะฉะนั้น รัฐก็ทำหน้าที่ในการที่จะช่วยผู้ดำรงรักษาสืบทอดธรรม เผยแผ่ธรรมนี้ ให้ ทำหน้าที่นั้นด้วยดี การกระทำอย่างนั้น ก็เท่ากับรัฐได้เชิดชูคุณธรรมด้วย

สืบเนื่องจากหน้าที่ที่เกี่ยวกับธรรมเช่นนี้ พระธรรมปิฎกให้ความ เห็นเพิ่มเติมว่า หน้าที่เกี่ยวกับธรรมของรัฐนั้น ก็ทำให้พระมหากษัตริย์ หรือทางรัฐมีหน้าที่ต่อไปอีก คือ จะต้องพยายามให้ศาสนาบริสุทธิ์ เพื่อให้ มีธรรมดำรงอยู่สืบต่อไปในสังคม หรือในโลกนี้ การทำ สังคายนาก็ดี การ กำจัดชำระล้างมลทินของศาสนาในบางสมัยก็ดี เป็นเรื่องที่ดีได้ว่า อยู่ใน หน้าที่ข้อนี้

เมื่อมีเหตุการณ์ไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในวงการศาสนา รัฐก็เข้ามา อุปถัมภ์คณะสงฆ์ ในการทำสังคายนาร้อยกรองพระธรรมวินัย เพื่อรักษา ธรรมที่บริสุทธิ์ไว้ สังคายนาดังกล่าว โดยมาก ก็มีพระเจ้าแผ่นดิน หรือทางรัฐ เข้ามาเป็นผู้อุปถัมภ์ ทั้งในประเทศอินเดีย ในศรีลังกา ตลอดจนกระทั่งใน ประเทศไทยหลายครั้ง หลายสมัย

นอกจากนี้ ในกรณีปลีกย่อย เมื่อปรากฏว่ามีคนของรัฐ หรือพลเมือง คือ คนของ บ้านเมืองที่เป็นคนร้าย คนไม่ดีเข้าไปชุกซ่อนตัวแอบแฝงอยู่ เข้าไปบวช เข้าไปเบียดเบียนทำลายศาสนา ซึ่งเท่ากับทำลายผลประโยชน์ของรัฐและประชาชนด้วย ทางรัฐหรือทางพระเจ้า แผ่นดิน ก็ช่วยรักษา ความบริสุทธิ์ของพระศาสนาด้วยการเอาคนของรัฐหรือพลเมืองของ ตนเองที่เป็นคนไม่ดีที่เข้าไปทำลายศาสนานั้นออกมา ข้อนี้ถือว่าเป็นการ ชำระล้างพระศาสนาด้วยการเอาคนร้าย พลเมืองไม่ดีของตนเองกลับออก มาเสีย ไม่ให้เข้าไปหรืออยู่ทำลายพระศาสนาอีกต่อไป ^{๑๕}

๒. เป็นความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ในฐานะที่ผู้ปกครองหรือรัฐ เป็น ตัวแทนของประชาชน ควรแสดงน้ำใจตอบแทนต่อทางฝ่ายสงฆ์ หรือ ทางศาสนา โดยนัยนี้ พระธรรมปิฎกเห็นว่า ตามปกติพระภิกษุสงฆ์ หรือ ทางฝ่ายศาสนาเป็นผู้แนะนำสั่งสอนประชาชนให้ดำรงอยู่ในศีลธรรม ให้ ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงาม ให้พัฒนาทางจิตใจ ทางปัญญา ให้พระสงฆ์ ทำ เช่นนี้ ประชาชนก็จะมีการศึกษาดี มีความรู้ ประพฤติดี มีจิตใจที่มี คุณภาพดี ก็จะเป็น พลเมืองที่ดี ผลประโยชน์ก็ตกแก่รัฐด้วย ช่วยให้รัฐนั้น เจริญรุ่งเรือง มีความสงบสุข รัฐสำนึก ในพระคุณฝ่ายสงฆ์ หรือทางศาสนา นั้น เป็นการตอบแทนคุณความดี หรือบูชาคุณของฝ่าย ศาสนา หรือฝ่าย สงฆ์นั่นเอง และทำหน้าที่ดังกล่าวแทนประชาชน คือ อุปลัมภ์บำรุงพระ ศาสนา แทนประชาชน ^{๑๖}

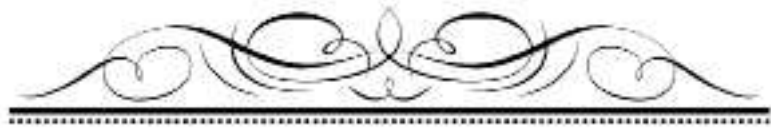

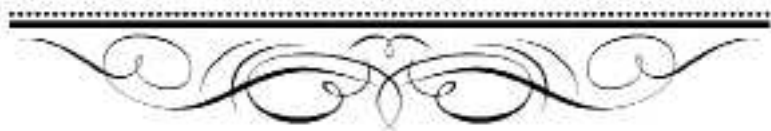
ดังนั้น จากการศึกษาจำจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อฝ่ายพระสงฆ์ หรือฝ่ายพุทธจักร และในขณะเดียวกัน ฝ่ายของพระสงฆ์หรือฝ่ายพุทธจักรเองก็ต้องมีปฏิสัมพันธ์ตามหน้าที่ของตน ต่อฝ่ายรัฐหรือฝ่ายอาณาจักร เพราะโดยที่สุดแล้ว พระธรรมปิฎกสรุปว่า ก็ล้วนแต่เพื่อประโยชน์สุขของพหุชนทั้งสิ้นนั่นเอง

สิทธิและเสรีภาพ ในประเทศไทย

สิทธิกับหน้าที่ คู่กันบุคคลก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำ
เพื่อเป็นส่วนร่วมที่จะธำรงรักษาและสร้างสรรค์พัฒนาสังคม
ประชาธิปไตยถ้าอยากใช้สิทธิก็ควรปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดี

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

พระธรรมปิฎกมองว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ช่วยประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลและสังคม หลักการนี้ยังหาผู้ปฏิบัติได้ผลจริงได้ยาก จะเห็นได้ว่า ระบบสังคม ต่างๆ มักมีปัญหาในเรื่องที่ว่า ถ้าให้สังคมได้ บุคคลก็ต้องยอมสละ ทำอย่างไรจึงจะประสานประโยชน์กันได้อย่างดี อดมคตอย่างหนึ่งของประชาธิปไตยก็คือการช่วยประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลกับสังคม

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะก้าวไปสู่การประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลกับสังคมให้มาเสริมกันนั้น มีบททดสอบพื้นฐานหนึ่งที่จะให้เห็นว่า ประชาชนในสังคมนั้นๆ มีคุณภาพเพียงพอ ที่จะให้คุณค่าของประชาธิปไตยข้อนี้บรรลุผลได้หรือไม่ บททดสอบนี้ก็คือ ความประสานสมดุลงในการปฏิบัติตามหลักแห่ง ๑) สิทธิกับหน้าที่ ๒) เสรีภาพกับความรับผิดชอบ

มุมมองต่อ สิทธิกับหน้าที่ นั้น พระธรรมปิฎกชี้ว่า คู่กับการมีสิทธิที่จะได้และเรียกร้องเอาสิ่งที่ตนพึงได้นั้น บุคคลก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำ เพื่อเป็นส่วนร่วมที่จะธำรงรักษาและสร้างสรรค์พัฒนาสังคมประชาธิปไตยนั้นด้วย ถ้าอยากใช้สิทธิก็ควรปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดี และเมื่อมีการทำหน้าที่ด้วยดี สังคมประชาธิปไตย ก็จะได้รับ การรักษาไว้ เพื่อให้คนมีโอกาสที่จะใช้สิทธิได้ต่อไป^{๑๗}

ส่วนเรื่องของ เสรีภาพกับความรับผิดชอบ นั้น พระธรรมปิฎกมองเห็นว่า คู่กับเสรีภาพที่จะกระทำต่างๆ ตามความปรารถนาของตน บุคคลจะต้องรู้จักรับผิดชอบต่อการกระทำและผลการกระทำของตน และใช้เสรีภาพนั้นอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตน มีส่วนร่วมอยู่ด้วย เพื่อความชัดเจนขึ้นในเรื่องของเสรีภาพนั้น พระธรรมปิฎกได้ยกตัวอย่าง

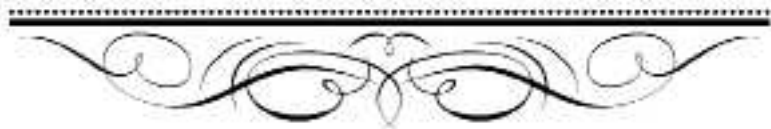

เรื่องเสรีภาพที่เป็นหลักการของประชาธิปไตย ที่เน้นความหมายในแง่ของการที่บุคคลมีโอกาสนำเอาศักยภาพ เช่น สติปัญญา ความสามารถของตนออกไปเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สังคม ซึ่งเป็นความหมายเชิงความร่วมมือและเอื้อเฟื้อต่อกัน แต่ภายใต้อิทธิพลของทุนนิยม เสรีภาพเน้นความหมายในแง่ของการที่จะได้ผลประโยชน์ตามที่ตนปรารถนา ซึ่งเป็นไปในทางแบ่งแยกและแก่งแย่ง^{๑๘}

การศึกษากับประชาธิปไตย

๓๔ | รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

จากการที่ประเทศไทยเข้าสู่ยุคปฏิรูปการศึกษา โดยกำหนดให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งระบุให้กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์^{๑๙}

จากประเด็นดังกล่าวนี้ พระธรรมปิฎกมีมุมมองที่ชี้ให้เห็นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องอาศัยการศึกษา เพื่อให้คนมีคุณภาพ เพราะคุณภาพของประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน และ ในเวลาที่ยังมองประชาธิปไตย ก็อย่ามองแค่การปกครอง อย่ามองแค่ว่า นี่เราเป็นประชาธิปไตยแล้ว ประชาชนได้ขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง แล้วก็หยุดแค่นั้น โดยนึกว่า นี่เราเก่ง เราได้เป็นใหญ่แล้ว สิ่งที่สำคัญก็คือ ต้องมองว่า เรา ปกครองเพื่ออะไร เราควรจะไปให้ถึงจุดหมายของการปกครอง

การปกครองนั้น ก็คือการที่มาร่วมกันจัดสรรสังคม เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เจริญ มั่นคง มีสันติสุข และให้แต่ละคนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้ชีวิตเจริญงอกงาม บรรลุประโยชน์สุขที่สูง ประเสริฐ และมาร่วมกันสร้างสรรค์สังคมกันไปอีก นี่แหละ เป็นจุดหมายของการปกครอง^{๒๐}

พระธรรมปิฎกให้ความสำคัญต่อการศึกษาย่างยิ่งโดยเน้นว่า การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น จะต้องอาศัยการศึกษา อย่างน้อยก็เป็นการนำเอาการศึกษามาช่วยเตรียมคนให้พร้อม ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองของสังคมประชาธิปไตย นี่คือ สาระที่สำคัญที่สุด คือ การเตรียมคนให้พร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย หรือในกระบวนการประชาธิปไตยทั้งหมดถ้าไม่เตรียมการคนอย่างนี้ กระบวนการประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นกระบวนการที่ล้มเหลว เพราะว่า บุคคลที่เป็น

จริง สังคมประชาธิปไตยกับสังคมแห่งการเรียนรู้ ก็คือ คนละด้านของเรื่องเดียวกัน^{๒๓}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า พระธรรมปิฎกให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างสังคมประชาธิปไตยและสามารถได้รับประโยชน์จากสังคมประชาธิปไตย แล้วก็ช่วยให้ประชาธิปไตยดำเนินไปด้วยดี สู่จุดหมายของระบอบประชาธิปไตยด้วยอาศัยการศึกษานั้นเอง

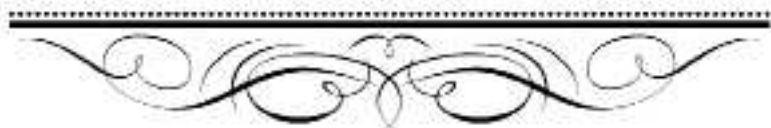

๓๘ | รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

ธรรมาธิปไตย :
แก่นจริยธรรมของประชาธิปไตย

๔๐ | รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม

ในหลักการที่เป็น อธิปไตย ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ ๓ ประการด้วยกัน^{๒๔} นั่นก็คือ

๑. อัตตาธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่ คือ ถือเอาตนเอง ฐานะ ศักดิ์ศรี เกียรติภูมิของตนเป็นใหญ่กระทำการด้วยการปรารถนและสิ่งทีเนื่องด้วยตนเป็นประมาณ ในฝ่ายกุศล ได้แก่ เว้นชั่ว ทำดี ด้วยเคารพตน

๒. โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ คือ ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญ กระทำด้วยปรารถนาจะเอาใจผู้ันั้น หาความนิยม หรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวว่าเป็นประมาณ ในฝ่ายกุศลได้แก่ เว้นชั่ว ทำดีด้วยเคารพเสียงหมู่ชน

๓. ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักการความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำด้วยปรารถนสิ่งทีได้ศึกษา ตรวจสอบตามข้อเท็จจริง และความเห็นทีรับฟังอย่างกว้างขวาง แจ้งชัด และพิจารณาอย่างดีทีสุด เต็มซัดแห่งสติปัญญา มองเห็นได้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นไปโดยชอบธรรม และเพื่อความดีงามเป็นประมาณ อย่างสามัญได้แก่ ทำการด้วยความเคารพ หลักการ กฎ ระเบียบ กติกา เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว ถ้าต้องการรับผิดชอบต่อรัฐประชาธิปไตย หรือหลักข้อ ๓ คือ ธรรมาธิปไตย

โดยเฉพาะอย่างในการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น พระธรรมปิฎกมองเห็นว่า การปกครองนั้น หากเป็นไปเพื่ออยากได้ผลประโยชน์อยากใหญ่ อยากโต อยากมีอำนาจ อยากได้อะไรๆ ต้องเป็นไปตามความยึดถือของตน ซึ่จะตรงกันข้ามกับจริยธรรม ถ้าถูกตัณหา มานะ หรือ ทิฎฐิครอบงำ แน่อนอนว่า จริยธรรมเดินไปไม่ได้ เพราะฉะนั้น ทางแก้ไขเรื่องนี้ก็คือ จะต้องมีการพัฒนาความอยากให้มันดี และอยากทำให้มันดีนี้ให้เข้มข้นแรงกล้า ให้เป็นไปอย่างมุ่งมั่นทีสุด ให้ฝังลึกลงไปประจำอยู่ในจิตใจให้ได้

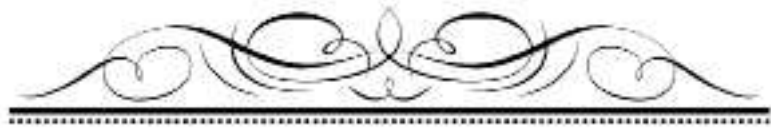

เมื่อถือเอาตัวตน ผลประโยชน์ของตน ความยิ่งใหญ่ อำนาจของตน เป็นต้นเป็นใหญ่ เรียกว่า อัตตาธิปไตย แต่ถ้าถือเอาความนิยม การเอาอกเอาใจกัน ความชอบใจ ความพึงพอใจ ของคนจำนวนมาก โดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์เรียกว่า โลกาธิปไตย

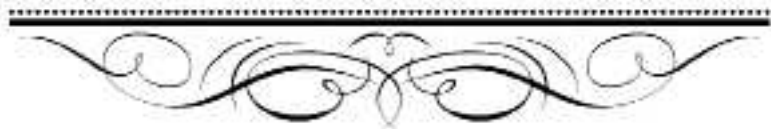
พระธรรมปิฎกอธิบายหลักการของธรรมาธิปไตยเพิ่มเติมว่า ผู้เป็นนักปกครอง เป็นนักการเมือง เป็นนักบริหาร ต้องถือเป็นเรื่องสำคัญว่า ตอนนี้ จะออกสู่ภาคปฏิบัติ ต้อง ตั้งหลักก่อน การที่จะตั้งหลักก็คือ จะต้องยึดถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักการ กฎกติกา กฎหมาย ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผล ประโยชน์สุขที่แท้เป็นใหญ่ เป็นเกณฑ์ และเป็นมาตรฐาน^{๒๖} เมื่อถือธรรมเป็นใหญ่ ก็เห็นแก่ธรรม เห็นแก่ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และยึดถือตามหลักการ กฎกติกา รวมทั้งกฎหมายก็จะไม่เอนเอียงไปข้างไหน ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ ไม่เห็นแก่พรรคพวก ไม่เห็นแก่คะแนนนิยม เป็นต้น และจะมีความชัดเจนในการทำงาน ซึ่งโดยที่สุดแล้ว ธรรมาธิปไตยเท่านั้นจะเป็นแก่นจริยธรรมของระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ

สำหรับท่าทีต่อระบอบประชาธิปไตยที่ใช้เป็นรูปแบบในการปกครองประเทศไทยนั้น พระธรรมปิฎกได้ชี้แนวทางว่า ถึงเวลาแล้วที่คนไทยจะต้องมีความชัดเจนในหลักการของ พระพุทธศาสนา ถ้าเป็นพุทธศาสนิกจะต้องถือธรรมเป็นใหญ่ พระพุทธเจ้าเองก็ทรงถือธรรมเป็นใหญ่ ไม่มีอะไรใหญ่กว่าธรรม คนที่ถือธรรมเป็นใหญ่ คือเป็นธรรมาธิปไตยนั้น มีลักษณะสำคัญคือ

ธรรมเนียมทัศน์ ต่อระบอบประชาธิปไตย

๔๖ | รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

"สามัคคีมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชีวิตหมู่หรือการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม โดยเฉพาะในระบอบประชาธิปไตย สามัคคีคือความพร้อมเพรียงกัน ความร่วมแรงร่วมใจกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่เรียกว่า เอกภาพ (แต่คนไทยเรานิยมใช้ว่า เอกภาพ) ดังนั้น คุณค่าของสามัคคีที่สำคัญมาก ซึ่งเป็นพื้นฐานของวินัย และประชาธิปไตย คือทำให้สังคมเกิดมีคุณประโยชน์ตามความหมายของมัน โดยเป็นสภาพเอื้ออำนวยโอกาสแก่ทุกคน ที่จะดำรงชีวิตของคนอยู่ด้วยดี สามารถพัฒนาชีวิตของคนให้เข้าถึงประโยชน์สุขยิ่งขึ้นไป"^{๓๒}

"ธรรมที่เป็นหลักการทั่วไป ซึ่งไม่ได้บัญญัติไว้เป็นสิกขาบทในพระวินัยมีหลายอย่าง ที่เป็นเครื่องสนับสนุนให้เกิดความสามัคคีในชุมชนแห่งกัลยาณมิตร เช่น หลักสารณียธรรม เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็น หลักการของประชาธิปไตย ขอยกตัวอย่างหัวข้อหลักธรรมแห่ง สารณียธรรม ๖ ประการ (สารณียธรรมก็เรียก) คือ ๑) จะทำอะไรก็ทำต่อกันด้วยเมตตา ๒) จะพูดอะไรก็พูดต่อกันด้วยเมตตา ๓) จะคิดอะไรก็คิดต่อกันด้วยเมตตา ๔) ได้มาแบ่งกัน กินใช้ ๕) ตั้งอยู่ในความประพฤติเสมอกัน ๖) มีความเสมอกันโดยทิวฐิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมประชาธิปไตย ถ้าประชาชนไม่ยึดถือหลักการแห่งประชาธิปไตยร่วมกัน ก็ถึงอวสาน เพราะฉะนั้น สมาชิกทุกคนจึงต้องมีอุดมการณ์และมีหลักการร่วมกัน"^{๓๓}

นอกจากนี้ ยังมีวาทะเสมือนเป็นคำคมของพระธรรมปิฎก ที่แสดงนัยเกี่ยวเนื่องกับประชาธิปไตย โดยปรากฏในหลายแห่งหลายสถาน ต่างวาระกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- คุณภาพของประชาธิปไตย ขึ้นต่อคุณภาพของประชาชน
- หนึ่งบัณฑิต ดีกว่าพันพาล
แต่ประชาธิปไตยต้องการให้ทั้งพันเป็นบัณฑิต
- ประชาธิปไตยจะเป็นจริงได้
ต้องให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง
- ประชาธิปไตย จัดสรรสังคมให้มีโอกาสสูงสุด
- ประชาธิปไตย ช่วยให้ประโยชน์ของบุคคล
และสังคมมาประสานเสริมกัน
- ประชาธิปไตยทำให้คนมีโอกาสศึกษา
- การศึกษา ทำให้คนเข้าถึงโอกาสในสังคมประชาธิปไตย
- กระบวนการเรียนรู้ก็เพื่อพัฒนาคนสู่สังคมประชาธิปไตย
- กระบวนการเรียนรู้ก็เพื่อขับเคลื่อนคนสู่สังคมประชาธิปไตย
- สังคมประชาธิปไตยกับสังคมแห่งการเรียนรู้
ก็คือคนละด้านของเรื่องเดียวกัน
- ประชาธิปไตยนั้นต้องอาศัยการศึกษามาพัฒนาคนหลายด้าน
คุณธรรมเป็นส่วนหนึ่ง แต่สติปัญญานั้นสำคัญอย่างยิ่ง
- เสี่ยงข้างมากตัดสินความจริงไม่ได้
เราตัดสิน ไม่ใช่ตัดสินความจริง
- ธรรมาธิปไตย เป็นแกนจริยธรรมของประชาธิปไตย

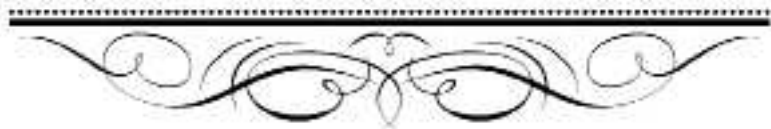

ความคิดทางการเมือง : ประชาธิปไตย
ตามแนวคิดสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต)

๕๑

บทสรุป

ระบอบประชาธิปไตยแบบไทยนั้น
ควรเน้นให้เป็นประชาธิปไตย
ตามแนวธรรมาธิปไตย เพราะสังคมไทยนั้นยอมรับ
นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)

จากการที่ประเทศไทยมีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้นแม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากสมบูรณาญาสิทธิราช มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ มาจนถึงปัจจุบัน (๒๕๕๗) รวม ๗๒ กว่าปี มาแล้วก็ตาม แต่ก็เป็นการรับรู้ ร่วมกันโดยส่วนมากกว่า ระบอบประชาธิปไตยของไทยยังก้าวไปไม่ถึงไหน ทั้งนี้เพราะมีปัจจัย ที่เป็นสาเหตุทำให้ระบอบนี้เกิดภาวะหยุดชะงักกัน เช่น เกิดการรัฐประหาร ล้มล้างรัฐธรรมนูญ ล้มล้างรัฐบาลที่มีที่มาจาก การเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนก็เคยมีปัญหาเหล่านี้เป็นวัฏจักรของระบบการเมืองไทยมาโดยตลอด

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมาพิจารณาถึงแนวคิดทางการเมืองในเรื่องประชาธิปไตยในมุมมองของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) แล้ว ก็จะเห็นได้ชัดเจนว่า ระบอบประชาธิปไตยของไทย แม้จะมีคนเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยอยู่บ้าง แต่โดยเนื้อหาแล้ว วิธีการปฏิบัติของคนที่อยู่ในระบบการเมืองแบบนี้ยังไม่ถึงระบอบประชาธิปไตยที่ควรจะเป็นดังที่พระธรรมปิฎกได้แสดงไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบอบประชาธิปไตยแบบไทยนั้น ควรเน้นให้เป็นประชาธิปไตย ตามแนวธรรมาธิปไตย เพราะสังคมไทยนั้นยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ของตนมาตั้งแต่ก่อตั้งประเทศตราบจนถึงทุกวันนี้ ดังนั้น จึงไม่น่าจะเป็นความแปลกประหลาดอะไรที่จะนำหลักธรรมาธิปไตยของพระพุทธศาสนา ตามแนวที่พระธรรมปิฎกแสดงไว้มาประยุกต์เข้ากับระบอบประชาธิปไตยของไทย เพราะโดยที่ที่สุดแล้ว เมื่อธรรมาธิปไตยสามารถนำมาเป็นฐานที่มั่นคงของระบอบประชาธิปไตยของไทย ก็จะทำให้สังคมไทยสามารถสถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่ทำให้ประชาชนของประเทศนี้อยู่กันด้วยความสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองตามจุดหมายหมายของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงตลอดไป

๕๔ | รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

- ๑ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๗๕ จนถึง ปี พ.ศ.๒๕๓๕ ตลอดระยะเวลา ๕๐ ปี มีการปฏิวัติรัฐประหาร รวม ๑๘ ครั้ง เฉลี่ย ๒.๗ ปีต่อครั้ง.
- ๒ มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกาศใช้มาแล้วตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน ระยะเวลา ๗๒ ปี รวม ๑๖ ฉบับ เฉลี่ย ๔.๕ ปีต่อฉบับ.
- ๓ คุรยละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ สุรพล สุยะพรหม,ดร., ธรรมจริปไตย, ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๔๗ ปีการศึกษา ๒๕๔๓, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).
- ๔ คุรยละเอียดประวัติพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ที่ อภา จันทรสกุล. ชีวประวัติพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘).
- ๕ หนังสือพุทธธรรม เป็นหนังสือที่มีความหนา ๑,๑๔๕ หน้า ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ เป็นหนังสือที่เรียบเรียงเนื้อหาตามลำดับหลักธรรม แบ่งเป็น ๒ ส่วนใหญ่ๆ คือ มัชฌิมนธรรมเทศนา หลักความจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติหรือส่วนที่เป็นสังขธรรม และมีขณิมาปฏิบัติ ข้อปฏิบัติที่เป็นกลางตามธรรมชาติหรือส่วนที่เป็นจริยธรรม คุรยละเอียดได้ที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑).
- ๖ สำนักงานสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ. ป.อ. ปยุตโต. (กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๒-๓.
- ๗ อุทัย หิรัญโต, สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒-๓.
- ๘ จิระโชค (บรรพต) วีระสัย,ดร. และคณะ, รัฐศาสตร์ทั่วไป, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕๕.

- ๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนไปสู่ประชาธิปไตย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓.
- ๑๐ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.
- ๑๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.
- ๑๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕-๖.
- ๑๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๗.
- ๑๔ มาตรา ๗๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐.
- ๑๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง, (กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒-๑๔.
- ๑๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔-๑๕.
- ๑๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย, อ่างแล้ว, หน้า ๓๔.
- ๑๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๓๓.
- ๑๙ มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ คู่มือรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ พระราช- วรรณีย์ (ประยูร ธมมจิตโต), การคณะสงฆ์กับพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๓๗-๓๘.
- ๒๐ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย, อ่างแล้ว, หน้า ๓๕.
- ๒๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖.

- ๒๒ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, ป.อ.ปยุตโต,
(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๖๓-๖๔.
- ๒๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่
ประชาธิปไตย, อ่างแก้ว, หน้า ๓๗.
- ๒๔ ที.ปา. ๑๑//๒๒๘/๒๓๑, อ่างใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต),
ธรรมนุญชีวิต, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๔), หน้า ๑๕.
- ๒๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), สลายความขัดแย้ง :
นิติศาสตร์-รัฐศาสตร์-เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙๗-๑๙๘.
- ๒๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๙.
- ๒๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมกับสังคมไทยในสถานการณ์
ปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗-๒๘.
- ๒๘ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย, (กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๗๑-๗๒.
- ๒๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๖-๙๘.
- ๓๐ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระพุทธศาสนากับสังคมไทย,
(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๖), หน้า ๕๓-๕๖.
- ๓๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, อ่างแก้ว, หน้า ๔๔-๔๖.
- ๓๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.
- ๓๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐-๘๑.

๕๘ | รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

คำถามอาจารย์ คือ

๑. ใช้แนวคิดพระธรรมปิฎก หรือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
๒. เชิงจะให้ไว้นานนั้นๆ หรือไว้น้อยเล่ม
๓. แนวคิดปกที่อาจารย์อยากได้

